

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף עז

👉 נאמר לגבי כהן הנושא אשה הפסולה לו "וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ בְּעַמּוּיוֹ", ומכאן שהוולד הנוולד מביאה כזאת פסול לכהונה.

משנה: בת חלל זכר: כלומר בת שבאה מחלל זכר, כגון בן של חלל שהוא בן של חלל וכו' עד סוף כל הדורות ונולדה לו בת, הבת של החלל אחרון פסולה מן הכהונה (כמו שהבת של הראשון פסולה), אבל בת בתו של החלל כשרה.

ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה: אבל כהן שנשא חללה בתו חללה.

חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה: הגמ' תקשה שהרי זה כבר נכתב ברישא (= 'בת חלל זכר פסולה מן הכהונה').

בת גר זכר כבת חלל זכר: ופסולה מן הכהונה, ואפילו אם היא מאם ישראלית. אבל בת גיורת מישראל כשרה.

גמרא: מאי לעולם? מה כוונת המשנה 'בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם'?

תשובה: מהו דתימא: שלא נחשוב שכשם שמצרי ואדומי כשרים לבוא בקהל לאחר שלושה דורות כך בת חלל תהיה כשרה לאחר שלושה דורות, לכך נאמר שפסולה 'לעולם'.

למדנו במשנתנו - ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה:

מנא הני מילי: לומדים זאת בגירה שווה, שנאמר כאן לגבי חילול כהונה "וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ בְּעַמּוּיוֹ", ונאמר לגבי טומאת כהנים "לֹא יִטְמָא בְּעַל בְּעַמּוּיוֹ לְהַחֲלוֹ", כשם שלגבי טומאה רק הכהנים הזכרים הוזהרו ולא נקבות (= שנאמר "אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים **כִּי אֵהָרָן וְאַמְרֶתְ אֵלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמּוּיוֹ**") כך לגבי חילול רק הזכרים נפסלו ולא הנקבות.

קושיא: אלא מעתה: א"כ בתו של כהן גדול מן האלמנה תהיה מותרת לכהונה, שהרי אמרת שהנקבות מותרות.

תירוץ: מי כתיב בנו: וכי בפסוק נאמר "ולא יחלל בנו"? והרי נאמר "ולא יחלל זרעו" וזה כולל גם נקבות! והגזירה שווה הנ"ל מלמדת אותנו על רק בת בתו שהיא כשרה.

קושיא: בת בנו תישתרי: א"כ גם הבת של בנו החלל תהיה מותרת, שהרי גם לכך מועילה הגזירה שווה הנ"ל. **ביאור:** אולי הפסוק "ולא יחלל זרעו" נאמר רק על זרעו ממש שהם פסולים, אבל זרע זרעו כשרים בנקבות מהגזירה שווה הנ"ל.

תירוץ: כתיב "לא יחלל זרעו": האב והזרע הוזכרו יחד בפסוק (= "זרעו" משמעותו הזרע של האב, נמצא שהאב והזרע הוזכרו יחד), ואנו עושים היקש שכשם שבתו של האב פסולה כך בתו של הבן פסולה.

קושיא: בת בתו תיתסר: א"כ גם הבת של בתו החללה תהיה פסולה מההיקש הנ"ל.

תירוץ: א"כ גזירה שוה מאי אהני ליה: א"כ למה הועילה הגזירה שווה הנ"ל (= שנקבות מותרות), אלא בהכרח שבת בתו מותרת משום הגזירה שווה.

*

מתניתין דלא כרבי יהודה בן זוסתאי: רבי יהודה בן זוסתאי סובר שכשם שחללה הנישאת לישראל בתה כשרה לכהונה כך חלל הנושא ישראלית בתו כשרה לכהונה, ואילו משנתנו אמרה שהבת פסולה.

מאי טעמיה וכו': טעמו של רבי יהודה בן זוסתאי - לפי שנאמר "ולא יחלל זרעו **בְּעַמּוּיוֹ**", מכך שלא נאמר "בעממיו" משמע שרק כאשר הוא ואשתו מעם אחד (= "עמיו") דהיינו ששניהם חללים אז זרעו מחולל, ולא כאשר הוא ואשתו משני 'עממים' דהיינו שאחד מהם חלל והשני לא.

*

תנו רבנן: נאמר "ולא יחלל זרעו" ומכאן שזרעו מתחלל, אבל מנין שהיא בעצמה (= כגון אלמנה שנבעלה לכהן גדול) מתחללת?

תשובה: אמרת קל וחומר, ומה זרעו שלא עבר עבירה מתחלל, היא בעצמה שעברה עבירה שנבעלה לכהן גדול בוודאי שמתחללת.

דחייה: הוא **עצמו יוכיח**: הכהן בעצמו יוכיח שלמרות שעבר עבירה שבעל אשה האסורה לו אינו מתחלל (- כהן הנשוי לאשה הפסולה לו אינו מתחלל, אלא חייב לגרשה ואז יכול לחזור לעבוד במקדש), וכמו כן יש לומר שהאשה לא מתחללת.

תשובה: **מה להוא**: כלומר כהן אינו מתחלל בשום ביאה האסורה לו, ואפילו אם בא על שפחה או זונה, אבל אשה נפסלת בכל ביאת האסור לה, שאם בא עליה כותי / חלל / נתין / ממזר נפסלת, והואיל והיא נפסלת בשאר ביאות לכן היא נפסלת גם כאן.

ואם נפשך לומר: ואם תרצה להשיב איזו שהיא תשובה על הקל וחומר הנ"ל ותבוא להכשיר אותה ולומר שאינה מתחללת. **אמר קרא**: כלומר אני יביא לך פסוק מן התורה שהיא כן מתחללת, שנאמר "וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ", משמע שמדובר במי שהיה כשר עד עכשיו והתחלל, כלומר האשה שהיתה כשרה לפני הביאה התחללה כעת לאחר הביאה (- 'חילול' משמעותו דבר שהתחלל מכשרותו שהיתה בו קודם), אבל הזרע שלה היה תמיד פסול שהרי נולד חלל, ואי אפשר לומר עליו לשון 'חילול'.

שאלה: **מאי 'ואם נפשך לומר'**? איזו תשובה היינו יכולים להשיב על הקל וחומר ולהכשיר אותה?

תשובה: **וכי תימא**: היה מקום לפרוך את הק"ו ולומר שזרעו מתחלל לפי שהוא נוצר בעבירה, אבל האשה שלא נוצרה בעבירה אינה מתחללת, לכן נאמר "וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ" ללמדנו שמדובר במי שהיה כשר והתחלל, וזו האשה.

*

תנו רבנן, איזו היא חללה... מאי פסולים? באיזה 'פסולים' מדובר, אי אפשר לומר שחללה היא בת שנולדה מכל איש שבא על אשה האסורה לו ואפילו אם הוא ישראל, שהרי המחזיר גרושתו לאחר שנישאת למישהו אחר (והשני גירשה או שמת) היא פסולה לו ובכל זאת בניה כשרים, שנאמר "לֹא יִכַּל בְּעֵלָה הָרְאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְחָה לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ כִּי תֹעֵבָה הִוא לְפָנַי יְהוָה", ודורשים שהיא (- האשה) תועבה אבל אין בניה תועבים אלא כשרים.

אמר רב יהודה: כך כוונת הברייתא, חללה היא זאת שנולדה מכך שאביה בא על אשה האסורה לו מחמת שהוא כהן.

קושיא: נולדה אין לא נולדה לא? וכי רק מי שנולדה מפסול כהונה היא חללה ומי שלא 'נולדה' אינה חללה? והרי אלמנה שנבעלה לכהן גדול או חלוצה שנבעלה לכהן הדיוט שהיא לא 'נולדה' מפסול כהונה ובכל זאת נעשית חללה מחמת שנבעלה לאסור לה.

אמר רבה: כך כוונת הברייתא, איזו היא חללה המוזכרת בתורה שאנו לומדים שהיא פסולה ממשמעות הפסוק ללא צורך בפירוש מדברי סופרים, כל מי שנולדה מפסולי כהונה.

*

ת"ר, אלמנה אלמנה אלמנה: כהן גדול שבא על אשה שהתאלמנה 3 פעמים וכעת יש עליה 3 שמות של 'אלמנה', חייב רק אחת. וכן הדין אם כהן בא על אשה שהתגרשה 3 פעמים.

אלמנה וגרושה וחללה זונה: כהן שבא על אשה שהתאלמנה ואח"כ נישאת למישהו אחר והתגרשה ממנו, ואח"כ נישאת לכהן והתחללה, ואח"כ נבעלה לאחד מהפסולים לה או לאחד מהקרובים שלה ונעשית זונה, חייב על כל אחת ואחת (= כלומר חייב משום שבא על אלמנה וחייב גם משום שבא על גרושה וכו'), וזה רק כשהיא פסולה לפי הסדר הזה.

זינתה ונתחללה וכו': אבל אם בהתחלה היא זינתה, ואח"כ בא עליה כהן ונתחללה, ואח"כ התגרשה, ואח"כ התאלמנה, חייב רק אחת. ויבואר לקמן.

אמר מר: הגמרא מבארת את דברי הברייתא.

האי אלמנה היכי דמי: אם הוא בא על שלוש אלמנות שונות - הרי יש כאן גם שלוש גופים של אלמנות שונות, וגם יש כאן שלוש 'שמות' שונים, כלומר אלמנה של ראובן ואלמנה של שמעון ואלמנה של לוי. [כתבו התוס' שמה שנקטה הגמרא 'שמות מחולקין' לאו דוקא, בגלל שגם אם היה בא על שלוש אלמנות של ראובן היה אמור להתחייב שלוש פעמים בגלל הגופים המחולקים].

אי דלא אתרו ביה: אם לא באו עדים והתרו בו בין ביאה לביאה - פשוט שחייב רק פעם אחת, ואם כן באו עדים והתרו בו - מדוע באמת הוא חייב רק אחת ולא שלוש?

אמרו לו אל תשתה: כלומר באו עדים והתרו בו שלא ישתה ואם ישתה יתחייב במלקות.

קמ"ל גופים מחולקים בעינן וליכא: כי יש כאן רק גוף אחד של אלמנה אחת. ואין משמעות לכך שהיא התאלמנה שלוש פעמים.

אלמנה גרושה וחללה וכו': הגמרא ממשיכה לכאר את הברייתא הנ"ל.

אי קסבר איסור חל על איסור: דהיינו אפילו שהאשה הזו כבר אסורה לכהן גדול בגלל שהיא אלמנה, בכל אופן מתוסף עליו עוד איסור בגלל שהיא גרושה וכו'. אך אם כן אין משמעות לסדר האיסורים האם היא קודם היתה אלמנה או קודם גרושה וכו'.

ואם הוא סובר שאין איסור חל על איסור, אז בכל מקרה הוא אמורה להתחייב רק פעם אחת?

אמר רבא: התנא של הברייתא סובר שאין איסור חל על איסור, אלא אם כן האיסור השני הוא 'איסור מוסיף' כלומר הוא מוסיף דבר שהיה מותר באיסור הקודם. דהיינו, בתחילה האשה הזו היתה 'אלמנה' שאסורה לכהן גדול אבל מותרת לכהן הדיוט.

לאחר מכן היא נהיתה 'גרושה' ואז מתווסף עליה איסור גם לכהן הדיוט, ולכן האיסור הזה חל גם על כהן גדול (אם הוא יתחתן איתה עכשיו). כי מיגו (-מתוך) שהתווסף האיסור לכהן הדיוט הוא התווסף גם לכהן גדול, כלומר במקרה כזה איסור חל על איסור. ועדיין האשה הזו מותרת לאכול בתרומה אם היא בת כהן.

אבל לאחר מכן היא נעשתה חללה שנפסלת בתרומה, ולכן יש כאן איסור נוסף על כהן גדול (אם ישא אותה) בגלל שהיא גם חללה.

קושיא: אלא זונה מאי איסור מוסיף: מה היה מותר קודם לכן לכהן גדול שהיא הוסיפה לו איסור? והרי חללה היתה אסורה לו ולא היה בה צד היתר שבאה הזונה והוסיפה איסור. (ואם תאמר שחללה מותרת לישראל? הרי גם זונה מותרת לישראל).

תירוץ: הואיל ושם זנות פוסל בישראל: כלומר 'שם זנות' בעם ישראל. דהיינו בגלל שאשה שזינתה תחת בעלה אסורה לבעלה, ממילא היא גם אסורה לכהן גדול, אפילו שכרגע היא זונה מקודם לכן ולא זינתה תחתיו. משום שיש כאן הוספה של איסור במצב מסויים (= איסור זנות של אשה תחת בעלה) הרי זה 'איסור מוסיף'.

כל שהוא ב'יקח': כל אשה שכהן גדול יכול להתחתן איתה והיא מתאימה לפסוק "וְהוּא אִשָּׁה בְּתוּלָיָהּ יִקַּח" - אם היא אלמנה הוא עובר על הפסוק הסמוך "אֲלֶמְנָה וּגְרוּשָׁה וְחִלְלָה זֶנְהָ אֶת אֶלֶה לֹא יִקַּח". אבל אם הוא התחתן עם אחותו אלמנה שהיא כבר אסורה לו אפילו כשהיתה בתולה - הוא לא עובר על איסור של אלמנה.

דתיא וכו': לדעת רבי שמעון 'אין איסור חל על איסור' ולכן האוכל נבלה ביום הכיפורים בשוגג - פטור מקרבן חטאת הבא על אכילה בשוגג ביום הכיפורים. מכיון שהנבלה כבר היתה אסורה עליו בלאו קודם לכן, לא חל עליה איסור יום הכיפורים. לדעת רבנן 'איסור חל על איסור' ולכן הוא חייב גם על האכילה ביום כיפור.

דחיה: אפילו תימא רבנן: רבנן מודים כאן שאין איסור חל על איסור. בגלל שדוקא ביום כיפור שהאיסור השני חמור יותר מהאיסור הראשון (איסור אכילה ביום כיפור הוא כרת, ואילו איסור אכילת נבלה הוא לאו) סוברים רבנן שאיסור חל על איסור, אבל כאן שאיסור האלמנה קל יותר מאיסור אחותו (אחותו בכרת ואלמנה בלאו) אין איסור חל על איסור.

איכא דאמרי: הברייתא שכהן גדול הבא על אחותו אלמנה אינו חייב על איסור האלמנה - היא כדעת רבנן הסוברים שאיסור חל על איסור, אלא שהברייתא באה לחדש לנו שדוקא באיסור חמור על איסור קל סוברים רבנן שאיסור חל על איסור כמו באיסור יום כיפור על איסור נבלה, אבל כאן שהאיסור אלמנה קל יותר מהאיסור אחותו, לא.

דאי רבי שמעון וכו': כי אי אפשר לומר שהברייתא הולכת אליבא דרבי שמעון, שהרי הוא סובר שאפילו ביום כיפור באיסור חמור על איסור קל אין איסור מוסיף על איסור, וכל שכן כאן שהאיסור הקל על האיסור החמור.

דחיה: מהו דתימא איסור כהונה שאני: היה מקום לחשוב שאיסור כהונה שונה (אפילו שהוא קל יותר), בגלל שהתורה ריבתה בכהנים מצוות יותר מישראלים, ולכן היה מקום לחשוב שאפילו שאיסור אלמנה הוא איסור קל מודה רבי שמעון שהוא כן חל על איסור אחותו, קמ"ל שלא.

*

ישראל הבא על אחותו: פשוט הדבר שעשה אותה 'זונה' האסורה לכהן, בגלל שהוא בא עליה 'ביאת פסול'. אבל יש להסתפק האם הוא גם עושה אותה 'חללה' או לא? דהיינו האם כהן שיתחתן איתה ילקה על כך שהיא חללה?

מי אמרין: צדדי הספק: האם נאמר קל וחומר: אם גרושה שהתחתנה עם כהן נעשית 'חללה' אפילו שהאיסור נישואין שלהם היה בלאו, קל וחומר שהבא על אחותו שהאיסור בכרת שיעשה אותה חללה. או שדוקא בביאת איסור של כהן יש חללה, אבל ביאה על אחותו שהיא איסור כללי (שאינו דוקא בכהונה) הוא לא עושה אותה חללה.

אמר רבא: רבא מביא ראייה לדבר מהברייתא:

דתינא לא יאמר גרושה בכהן גדול: מדוע נאמר בתורה איסור גרושה לכהן גדול, והרי כבר נאמר איסור גרושה לכהן הדיוט, ויכולנו ללמוד לכהן גדול בקל וחומר לכהן הדיוט?

אלא 'כשם שחלוקה גרושה מזונה וכו'. בכהן הדיוט נאמר לאו בנפרד על זונה וחללה ולאו בנפרד על גרושה: "אִשָּׁה זָנָה וְחַלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ", ללמד שאם היא גם חללה וגם גרושה הוא לוקה פעמיים גם על חללה וגם על גרושה. אבל בכהן גדול נאמר לאו אחד על שלושתן "אֲלֹמְנָה וְגְרוּשָׁה וְחַלְלָה זָנָה אֶת אִלָּה לֹא יִקְחוּ", ואם לא היה כתוב 'גרושה' בכהן גדול, היה מקום לחשוב שלא ילקה פעמיים, לכן נאמר בו שוב שהוא אסור בגרושה.

הגמרא עוצרת ומקשה על הברייתא:

קושיא: פשיטא **מגרע גרע?** האם בגלל שהוא נהיה כהן גדול הוא ירד מקדושתו, והרי כל זמן שהוא היה כהן הדיוט הוא היה לוקה פעמיים.

תירוץ: אלא כשם וכו': כוונת הברייתא שכמו שבכהן הדיוט יש חילוק בין איסור גרושה לחללה - דהיינו שלוקה פעמיים. כך גם בכהן גדול יש חילוק נוסף גם לאיסור אלמנה - דהיינו אם היא אלמנה וחללה וכו' שלוקה עליה בנפרד על איסור אלמנה. (ודבר זה נלמד מהיתור של 'גרושה' שנכתבה שוב בכהן גדול).

הגמרא ממשיכה את דברי הברייתא:

חללה למה נאמרה: מדוע נאמרה 'חללה' שוב בכהן גדול, והרי איסורה כבר נאמר בכהן הדיוט?

אלא ללמד שאין חללה אלא רק מאיסור כהונה. וזאת לומדים מהסדר שנכתבה 'חללה' בפסוק: "אֲלֹמְנָה וְגְרוּשָׁה וְחַלְלָה זָנָה אֶת אִלָּה לֹא יִקְחוּ", בדוקא היא נכתבה

לאחר אלמנה וגרושה שהם איסורי כהונה, ולא אחר זונה שהיא פוסלת גם בישראל (תחת בעלה).

זונה למה נאמרה: בכהן גדול? והתשובה: ללמד על כהן הדיוט. דהיינו נאמר כאן בכהן גדול 'זונה', ונאמר להלן בכהן הדיוט 'זונה'. כמו שכאן בכהן גדול הבא על זונה - זרעו מתחלל מהכהונה (כנאמר בכהן גדול "וְלֹא יִחַלֵּל זֶרְעוֹ"), כך גם בכהן הדיוט שבא על זונה זרעו מתחלל.

עד כאן הברייתא. ומכאן מביא רבא ראייה שאין חללה אלא מאיסורי כהונה.